

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН»

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

вид дисципліни обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладачі: д. е. н., професор Гончаренко В. В., ст. викл. Касьян С. А.

1. Навчальний контент:

1.1. Розширений план лекцій

Тема 1. Світовий відтворювальний процес, його складові та проблеми розвитку

1. Структура відтворювального процесу, питання пропорційності розвитку. Тенденції.
2. Проблеми асиметрії.
3. Суб'єкти світового господарства та міжнародних економічних відносин.
4. Генетичні та структурні зв'язки МЕВ.
5. Інтернаціоналізація господарської діяльності та економічна інтеграція. Сутність, тенденції, проблеми, перспективи.
6. Циклічність у розвитку світової економіки, її теоретичне підґрунтя.

Тема 2. «Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодациї

1. Світ-системна концепція.
2. Сучасна типологія країн світу. Особливості їх розвитку та конкурентоспроможності в умовах глобалізації.
3. Проблема взаємовідносин та акомодациї країн «Центру» і «Периферії».
4. Теорія «периферійної економіки» та її віддзеркалення в особливостях сучасного розвитку країн, що розвиваються.
5. Асиметрія у світовому виробництві.
6. Проблема стратифікації доходів.
7. Концепція нового міжнародного економічного порядку.
8. Проблеми її втілення в систему світогосподарських процесів та міжнародних відносин.

Тема 3. Світогосподарські процеси в контексті проблем, які викликаються глобалізацією

1. Світогосподарські процеси: сутність, склад.
2. Зростання ролі та значення ТНК та ППІ.
3. Проблема нерівномірності у розвитку галузей світової економіки.
4. Деіндустріалізація національних економік, її причини.
5. Промислові революції та науково-технічний прогрес: їхні позитивні та негативні наслідки.
6. ВЕФ про нову індустріальну революцію та її наслідки.
7. Проблема безробіття та міграції населення.
8. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці.
9. Концепція сталого соціально-економічного розвитку: проблеми реалізації.

Тема 4. Актуальні проблеми світового господарства на сучасній стадії його розвитку

1. Розвиток світового господарства крізь призму положень «меж зростання» згідно з доповідями вчених «Римського клубу».
2. Проблема вичерпання мінерально-сировинних ресурсів.
3. Проблема енергетичної безпеки.
4. Зростаюча роль водного фактору.
5. Проблема земельних ресурсів і забезпечення продовольчої безпеки людства.
6. Проблеми ефективного використання НТП та запобігання його негативним наслідкам.

Тема 5. Сучасні виклики МЕВ та шляхи їх подолання

1. Структура МЕВ і сучасні тенденції їх розвитку.
2. Інтеграційні процеси та чинники, що їх зумовлюють.
3. Особливості та проблеми розвитку МЕВ у сучасних умовах глобального світу.

4. Проблеми сучасної міжнародної торгівлі в умовах загострення політичної конфронтації між країнами світу. Її економічні та політичні чинники.
5. Роль та значення СОТ в сучасних умовах функціонування світового ринку.
6. Ножиці цін.
7. Проблема міжнародної міграції.
8. «Водні війни» ХХІ століття як особливий об'єкт дипломатичної уваги в сучасних міжнародних відносинах.
9. Шляхи подолання сучасних викликів у МЕВ.

Тема 6. Розвиток «третього сектора» і підприємств «соціальної економіки» у світовому господарстві

1. Поняття «третього сектора» і його відмінність від державного та приватного секторів економіки. Неприбуткова природа організацій «третього сектора».
2. Структура «третього сектора»: кооперативи, асоціації, товариства взаємодопомоги, фонди, соціальні підприємства.
3. Сучасні концепції «соціальної економіки» і «третього сектора».
4. Розвиток організацій «соціальної економіки» в країнах ЄС.
5. Проблеми розвитку «третього сектора» і організацій «соціальної економіки» в Україні.
6. Вплив «третього сектора» на розвиток світового господарства і міжнародних економічних відносин.

Тема 7. Україна в системі сучасних економічних викликів

1. Глобальні виклики сучасності.
2. Сукупний економічний потенціал України: стан та перспективи його використання.
3. Інноваційна модель і економічний розвиток України.
4. Кластери, альянси, мережі як драйвер підйому продуктивних сил країни.
5. Внутрішні та зовнішні чинники та їхня роль у розвитку національної економіки України.
6. Значення євроінтеграційного спрямування для майбутнього країни.

2. Плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи:

Тема семінарського заняття: Світовий відтворювальний процес, його складові та проблеми розвитку

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Структура відтворювального процесу.
2. Економічний зміст МЕВ за фазами відтворювального процесу. Закони економічного розвитку.
3. Циклічність у розвитку світової економіки. Матмодель економічної рівноваги. Пропорції, що забезпечують економічну рівновагу.
4. Хвилеподібність Циклічність у розвитку світової економіки.
5. Вчені про циклічність розвитку світової економіки.

Тема семінарського заняття: «Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодатії

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Світ-системна концепція.
2. Сучасна типологія країн світу та проблема взаємовідносин країн «Центру» і «Периферії». Особливості їх розвитку та конкурентоспроможності в умовах глобалізації.

3. Теорія «периферійної економіки» та її віддзеркалення в особливостях сучасного розвитку країн, що розвиваються.

Тема семінарського заняття: «Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодатії

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

4. Асиметрія у світовому виробництві.
5. Проблема стратифікації доходів.
6. Концепція нового міжнародного економічного порядку. Проблеми її втілення в систему світогосподарських процесів та міжнародних відносин.

Тема семінарського заняття: Світогосподарські процеси в контексті проблем, які викликаються глобалізацією

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Світогосподарські процеси: сутність, склад. Зростання ролі та значення ТНК та ПП.
2. Проблема нерівномірності у розвитку галузей світової економіки.
3. Деіндустріалізація національних економік, її причини.
4. Промислові революції та науково-технічний прогрес: їхні позитивні та негативні наслідки. ВЕФ про нову індустріальну революцію та її наслідки.
5. Проблема безробіття та міграції населення. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці.
6. Концепція сталого соціально-економічного розвитку: проблеми реалізації.

Тема семінарського заняття: Актуальні проблеми світового господарства на сучасній стадії його розвитку

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Розвиток світового господарства крізь призму положень «меж зростання» згідно з доповідями вчених «Римського клубу».
2. Проблема вичерпання мінерально-сировинних ресурсів.
3. Проблема енергетичної безпеки.
4. Зростаюча роль водного фактору.
5. Проблема земельних ресурсів і забезпечення продовольчої безпеки людства.
6. Проблеми ефективного використання НТП та запобігання його негативним наслідкам.

Рекомендована література до підготовки семінарських занять та самостійної роботи

1. Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин : методичні рекомендації до виконання курсової роботи (для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; другий (магістерський) рівень вищої освіти) / уклад. : А. П. Голіков, С. А. Касьян, П. О. Черномаз. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 32 с.
2. Болотин А. Мировая экономика за 100 лет / А. Болотин // МЭ и МЭО. – 2001. – № 9. – С. 90–114.
3. Голіков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Черномаз П. О. Економіка зарубіжних країн : навч. посіб. / А. П. Голіков. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 464 с.

4. Голиков А. П., Черномаз П. А. Международные экономические термины : словарь-справочник / А.П. Голиков, П. А. Черномаз. – К. : Центр учебной литературы, 2008. – 376 с.
5. Гончаренко В.В., Пантелеймоненко А.О. Дискусійні аспекти використання терміна «Соціальна економіка» в сучасній українській економічній науці // Історія народного господарства та економічної думки України. Збірник наукових праць Інституту економіки та прогнозування НАН України . – 2020. - № 53. - с.83-102. DOI: 10.13140/RG.2.2.35363.27683/1 <https://doi.org/10.15407/ingedu2020.53.083>
6. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підручник / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
7. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
8. Радзівська С. О. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів економічних напрямів підготовки усіх форм навчання / С. О. Радзівська. – К.: «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2015. – 344 с.
9. Світова економіка : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 268 с.
10. Social Economy (2016). European Parliament. DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT A: ECONOMIC AND SCIENTIFIC POLICY. 123p. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/578969/IPOL_STU%282016%29578969_EN.pdf
11. F. Moulaert and O. Ailenei. (2005) Social Economy, Third Sector and Solidarity Relations: A Conceptual Synthesis from History to Present. Urban Studies, Vol. 42, No. 11, 2037–2053. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.462.7883&rep=rep1&type=pdf>

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післятестастаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни:

3.1. Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин : методичні рекомендації до виконання **курсової роботи** (для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; другий (магістерський) рівень вищої освіти) / уклад. : **А. П. Голіков, С. А. Касьян, П. О. Черномаз.** – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 32 с. Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/14305>

3.2. Задачі

Визначити – чи є спеціалізація країн на світовому ринку продовольчої продукції

Країни	Експорт, % від	Населення, млн
--------	----------------	----------------

	світового	чол
Китай	3,9	1370
США	13	320
Бразилія	7,8	204
Франція	7,5	64,5
Німеччина	5,3	82

4. Завдання семестрових екзаменів:

Питання до екзамену

«Актуальні проблеми світового господарства та МЕВ»

1. Світ-системна концепція.
2. Головне протиріччя у розвитку світової економічної системи та наслідки її дії.
3. Теорія «периферійної економіки»: основні положення. Її віддзеркалення у міжнародних економічних відносинах.
4. Характерні риси сучасного стану країн «периферії».
5. Проблеми соціально-економічного розвитку країн «периферії».
6. Закони розвитку світового господарства та наслідки їх дії.
7. Закон вартості та його дія у розвитку світової економіки.
8. Закон міжнародної конкуренції та його дія у розвитку світової економіки.
9. Найважливіші чинники конкурентоспроможності країн світу за версією ВЕФ.
10. Закон нерівномірності економічного розвитку держав світу та його дія у розвитку світової економіки.
11. Закон інтернаціоналізації виробництва та його дія у розвитку світової економіки.
12. Відтворювальний процес: його складові, тенденції в структурних змінах.
13. МЕВ у фазах відтворювального процесу.
14. Виробнича складова світового відтворювального процесу та сучасні тенденції у його розвитку.
15. Географічний поділ праці як складова світогосподарських процесів: сучасні тенденції, нові форми.
16. Світова економічна система та її структура (скласти таблицю).
17. Промислові революції у світовій економіці та її наслідки.
18. Третя промислова революція та головні її риси.
19. Четверта промислова революція, її зміст за версією ВЕФ та її можливі наслідки.
20. Третя й четверта промислові революції як чинник створення й зростання глобального безробіття.
21. Головні тенденції в МЕВ за умов глобалізації.
22. Проблема пропорцій у розвитку і функціонуванні світового господарства.
23. Сучасні тенденції у розвитку виробничої складової світового відтворювального процесу.

24. Стратифікація доходів та якості життя.
25. Циклічність економічного розвитку й економічні кризи.
26. Проблема глобального безробіття, міграції та руху трудових ресурсів.
27. Ножиці цін та їх роль у розвитку країн світу з різним рівнем соціально-економічного розвитку.
28. Проблема асиметрії у світовому виробництві та розвитку країн світу.
29. Глобальні виклики світовій економіці й людству за версією ВЕФ.
30. Глобалізація: визначення, проблеми, що викликаються глобалізацією.
31. Проблеми нерівномірності у розвитку галузей світової економіки та її наслідки.
32. Поняття «економічна рівновага» та «пропорції» у розвитку продуктивних сил світової економіки.
33. Концепція «сталого розвитку». Сутність, причини її складання.
34. Концепція нового міжнародного економічного порядку. Основні принципи. Перспективи реалізації.
35. Сучасна типологія країн світу. Їх розподіл між «центром» і «периферією».
36. Етапи розвитку конкурентоспроможності. До якого етапу можна віднести сучасний стан конкурентоспроможності України?
37. Аутосорсинг та офшорінг у міжнародному поділі праці.
- 38.ТНК і їх роль у розвитку сучасного світового господарства й МЕВ..
39. Економічна рівновага, її математична інтерпретація.
40. Цикли економічного розвитку світового господарства.
41. Причини економічних криз.
42. Глобалізація й регіоналізація, взаємозв'язок та протиріччя
43. Прогноз розвитку світової економіки й тенденції у світовому виробництві та МЕВ.
44. Глобальні виклики за версією ВЕФ.
45. Водно-ресурсний потенціал світової економіки: проблема використання та збереження.
46. Провідні вітчизняні вчені та їх внесок у вивчення розвитку світового господарства та МЕВ.
47. Геоелекономіка й зовнішньоекономічна доктрина держави. Геоелекономічна структура сучасного світу.
48. Технологічна диференціація сучасних країн світу. Проблеми акомодатії.

Приклади тестових завдань

1. Один із засновників теорії світ-системної концепції:
А) П. Кругман Б) В. Леонтьєв В) І. Валлерстайн Г) У. Айзард
2. Проблема асиметрії у світовій економіці:
А) «Центр» (20 % населення світу) контролює 80% світового виробництва
Б) «Центр» (20 % населення світу) контролює 70% світового виробництва

- В) «Центр» (20 % населення світу) контролює 60% світового виробництва
- Г) «Центр» (20 % населення світу) контролює 50% світового виробництва

3. На сучасному етапі глобалізації ТНК створюється:

- А) 20 % новітніх технологій; Б) 40 % новітніх технологій;
- В) 50 % новітніх технологій; Г) 80 % новітніх технологій.